

IRYDION

LITERATURA – TEATR – KULTURA

II

**Komitet Redakcyjny czasopisma
„Irydion. Literatura – Teatr – Kultura”**

Redaktor naczelny
dr hab. prof. AJD Agnieszka CZAJKOWSKA

z-ca Redaktora naczelnego
dr hab. prof. AJD Anna WYPYCH-GAWROŃSKA

Sekretarz redakcji
dr Joanna WAROŃSKA

Redaktor tematyczny
dr Joanna WAROŃSKA

Rada Naukowa

prof. dr hab. Dariusz KOSIŃSKI (Uniwersytet Jagielloński)
prof. dr hab. Dariusz ROTT (Uniwersytet Śląski)
prof. PhDr Maria SOBOTKOVÁ (Univerzita Palackého v Olomouci)
doc. dr Larysa VAKHNINA (Narodowa Akademia Nauk Ukrainy)
prof. dr hab. Andrzej ZAKRZEWSKI (Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie)

Recenzenci

dr hab. Katarzyna FAZAN (Uniwersytet Jagielloński)
prof. dr hab. Irena JOKIEL (Uniwersytet Opolski)
prof. dr hab. Wojciech KACZMAREK (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II)
dr hab. Joanna KISIEL (Uniwersytet Śląski)
prof. dr hab. Jarosław ŁAWSKI (Uniwersytet w Białymstoku)
dr hab. Anna SZCZEPAN-WOJNARSKA (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego)
prof. dr hab. Joanna ŚLÓSARSKA (Uniwersytet Łódzki)

Procedura recenzowania jest zgodna z wytycznymi Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego:

1. Złożone artykuły naukowe wstępnie ocenia Komitet Redakcyjny.
2. Teksty pozytywnie zaopiniowane otrzymują kod, a następnie są kierowane do dwóch niezależnych zewnętrznych recenzentów.
3. Recenzenci nie znają nazwisk ani afiliacji Autorów, którzy nie znają nazwisk recenzentów (zasada *double-blind review process*).
4. Pisemna recenzja kończy się jednoznacznym wnioskiem o zakwalifikowaniu artykułu do publikacji lub o jego odrzuceniu. Jeśli tekst wymaga poprawek, autor otrzymuje recenzje, zawierające odpowiednie sugestie.

Wersja papierowa czasopisma jest wersją pierwotną

AKADEMIA IM. JANA DŁUGOSZA W CZĘSTOCHOWIE

IRYDION

LITERATURA – TEATR – KULTURA

II

dawniej:

PRACE NAUKOWE AKADEMII IM. JANA DŁUGOSZA
W CZĘSTOCHOWIE. FILOLOGIA POLSKA. HISTORIA I TEORIA
LITERATURY

Częstochowa 2016

Redaktor naczelny wydawnictwa
Andrzej MISZCZAK

Korekta
Paulina PIASECKA

Redaktor techniczny
Piotr GOSPODAREK

Projekt okładki
Damian RUDZIŃSKI

© Copyright by Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie
Częstochowa 2016

ISSN 2391-8608

Wydawnictwo im. Stanisława Podobińskiego
Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie
42-200 Częstochowa, ul. Waszyngtona 4/8
tel. (34) 378-43-29, faks (34) 378-43-19
www.ajd.czyst.pl
e-mail: wydawnictwo@ajd.czyst.pl

SPIS TREŚCI

Od redaktorek	7
WYDARZENIA	
Uroczystość nadania tytułu doktora honoris causa profesorowi Marianowi Kisielowi	13
SŁUGA I JEGO PAN	
Adam REGIEWICZ	
O służebności interpretacji wobec tekstu w świetle lektury kerygmaticznej	23
The Servant Role to Interpret the Text in the Light of the Reading Kerygmatic (Summary)	36
Robert K. ZAWADZKI	
Poeta i jego król. Wiersz alcejski (<i>Carmen</i> 3, 1) Joachima Bielskiego do Zygmunta III Wazy	37
A Poet and his King. Joachim Bielski's Alcaic Poem (<i>Carmen</i> 3, 1) to Sigismund III Vasa (Summary)	50
Elżbieta HURNIK	
Państwo i ich służba – w świetle listów i wspomnień rodziny Kossaków	51
Masters and Their Servants – in the Light of the Letters and Memoirs of the Kossak Family (Summary)	66
Joanna WAROŃSKA	
Postać sługi w sztukach Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej	67
The Figure of a Servant in Maria Pawlikowska-Jasnorzewska's Plays (Summary)	87
Ewelina MIKA	
Sługa i pan? Refleksja interpretacyjna o <i>Europie w rodzinie</i> Marii Czapskiej	89
Servant and a Master? About Interpretation of <i>A Family of Central Europe</i> by Maria Czapska (Summary)	101
Bartosz MAŁCZYŃSKI	
Służyć dobrej sprawie. Poezja i dobroć we współczesności (prolegomena)	103
To Serve a Good Affair. Poetry and Goodness in Modern Times (Prolegomena) (Summary)	119
Katarzyna PORĘBSKA	
„Drugi Tor” – czasopismo literackie okresu międzywojennego – między polityką a literaturą	121
“Drugi Tor” – Periodical Literary Interwar Period – Between Politics and Literature (Summary)	134

Joanna MACHERZYŃSKA

- Uwiedziona przez władzę? *Balladyna* Juliusza Słowackiego na deskach teatrów w Katowicach i Częstochowie w latach pięćdziesiątych XX wieku 135
Seduced by the Power? *Balladyna* by Juliusz Slowacki in the Katowice and Czestochowa Theatres in the 50's of the 20th Century (Summary) 147

VARIA

Monika KUSEK

- Gotycka architektonika labiryntów w polskich powieściach grozy początku XIX w. 151
Gothic Architectonics of Labyrinths in the Polish Horror Novels at the Beginning of 19th Century (Summary) 170

Agata KŁOSEK

- Święty poeta. Twórczość Zygmunta Szczęsnego Felińskiego 171
The Saint Poet. The Output of Zygmunt Szczesny Felinski (Summary) 183

Barbara SZARGOT

- Ogniem, mieczem i wodą. Motyw wody w *Ogniem i mieczem* Henryka Sienkiewicza 185
With Fire Sword and Water. The Motifs of Water in *With Fire and Sword* by Henryk Sienkiewicz (Summary) 193

Iwanna CERKOWNIAK

- Twórczość Oskara Kolberga w kontekście ukraińsko-polskich stosunków kulturalnych 195
The Work of Oskar Kolberg in the Context of Ukrainian-Polish Cultural Relations (Summary) 206

Ewa STOLARCZYK

- Juliana Krzyżanowskiego *Dzieje literatury polskiej* 207
Julian Krzyżanowski's *Dzieje literatury polskiej* (Summary) 217

Tomasz FLORCZYK

- Zniewolenie jednostki w świecie systemów. Relacje: człowiek–mechanizmy niewoli w tekstach Kazika Staszewskiego z płyty „Oddalenie” 219
The Enslavement of a Human Being in the World of Systems. The Relations: a Man vs Enslavement Mechanisms in Kazik Staszewski's Texts in *Oddalenie (Far Out)* Album (Summary) 231

EDYTORSTWO

Katarzyna GĘDAS

- Anioł pocieszenia o oczach szklistych jak czereśnie. Jerzy Liebert w świetle wspomnień i krytyki literackiej Jarosława Iwaszkiewicza 235
The Angel of Consolation, with His Eyes Glossy Like a Cherry in a Morning Dew. Jerzy Liebert in the Light of the Memories and Literature Criticism of Jaroslaw Iwaszkiewicz (Summary) 249

RECENZJE I PRZEGLĄDY

Barbara SZARGOT

O Sienkiewiczu „po słowackiej stronie” 253

Elżbieta WRÓBEL

Juliusz Kaden-Bandrowski pisarz odrodzonej ojczyzny.

Próba szkicu krytycznego 261

Szymon GĘBUŚ

Iredyński redivivus 273

Od redaktorek

Głównym tematem najnowszego numeru „Irydiona” jest *Sluga i jego pan*. Propozycja dr. Krzysztofa Czajkowskiego natychmiast zyskała naszą akceptację, ponieważ tkwi w niej ogromny potencjał. Relacje pana i sługi można przecież opisywać na wiele sposobów i za pomocą rozmaitych metodologii. Temat zachęca do analizy i interpretacji postaci obecnych w kulturze i literaturze, to np.: Kubuś Fatalista, Figaro, Sancho Pansa, kapral Triam, a także Gerwazy, Soroka, Rzędzian..., ale tytułową antytezę można również odczytać nieco bardziej metaforycznie. Wówczas należy przede wszystkim ustalić, kto lub co jest panem, kto lub co sługą, a także relację między nimi – czy to wciąż stosunek paternalistyczny, a może pojawia się zapowiedź buntu czy rewolucji?

Autorzy artykułów zawartych w tej części określili relację pan–sługa na wiele sposobów. Są tu służący prawdziwi (obecni w korespondencji rodziny Kossaków) oraz postacie literackie (komedie Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej, starszej córki Wojciecha Kossaka), ale też zagadnienia związane z mecenatem (Zygmunt III Waza i Joachim Bielski), relacje między interpretacją a tekstem, tekstem a historią, aksjologią czy polityką, wreszcie tekstem a inscenizacją teatralną, uwikłaną przecież w obowiązującą estetykę i preferowane przez rządzących wartości.

Obecny numer rozpoczynamy jednak nową rubryką, w której chcemy prezentować szczególne dla naszego środowiska wydarzenia. W czasie zeszłorocznego Święta Uczelni, które odbyło się 11 grudnia 2015 roku, na wniosek Rady Wydziału Filologiczno-Historycznego Senat Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie nadał tytuł doktora honoris causa prof. dr. hab. Marianowi Kisielowi, doskonałemu badaczowi literatury XX wieku, krytykowi literackiemu, a także przyjacielowi naszego środowiska. Mamy nadzieję, że ta rubryka będzie pojawiała się jeszcze wielokrotnie.

Część trzecią tworzą teksty o różnej tematyce, pisane przez doświadczonych literaturoznawców oraz adeptów nauki, z naszego ośrodka, ale również przyjaźniół z innych miast i zagranicy. Tu znajdują się także recenzje. Cieszymy się, że dział ten wciąż się rozrasta.

Numer przedkładany Państwu jest niezwykle różnorodny, podejmuje rozmaite tematy, pokazuje warsztat wielu badaczy, dlatego mamy nadzieję, że stanie się on inspiracją naukowych poszukiwań i dyskusji. Dziękujemy autorom, którzy odpowiedzieli na nasze zaproszenie, i jednocześnie zachęcamy wszystkich czytelników do współpracy nad kolejnymi tomami.